

МОТИВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ ЯПОНІЇ

Зоя КАРПЕНКО,

вчитель-методист японської мови, Київська гімназія східних мов №1

У статті розглянуто проблему мотиваційного розвитку мовленнєвих компетентностей культурологічного японознавчого спрямування здобувачів загальної середньої освіти на уроках японської мови. На основі навчально-практичного осмислення розглянуто методи мовленнєвих ситуативних компетентностей. Шляхом аналізу науково-методичної літератури та синтезу тренувальних вправ сходознавчого змісту визначено принципи та алгоритм розвитку культурологічних японознавчих мовленнєвих компетентностей.

Ключові слова: японська мова; методика викладання; культурологічний аспект; мотиваційний чинник; стандарти навчання японської мови Японської Фундації.

The article reviews the problem of motivational development of linguistic competences of culturological orientation of high school students in Japanese lessons. On the basis of educational and practical comprehension the methods of speech situational competencies are considered.

Keywords: Japanese language; methodic of teaching; culturological aspect; factor of motivation; JF Standard for Japanese – Language Education.

Мистецтво викладання є ніщо інше як мистецтво збуджувати цікавість юних душ, а потім задовольнити її.

Анатоль Франс

Постановка проблеми. Виклики сьогодення, які впливають та визначають компетенції державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти, вимагають від здобувачів загальної середньої освіти усвідомлення необхідності самореалізації, принципи якої формуються на засадах суспільних моральних цінностей. Євроінтеграційні процеси формування та виховання української спільноти нероздільно пов'язані з підвищенням освітнього рівня. Інтелектуальний, фізичний, творчий, культурний розвиток учнів є вагомими важелями для подальшого забезпечення сталого розвитку України на засадах повноправного члена країни-партнера у світовому просторі. Оволодіння іноземними мовами здобувачами повної загальної середньої освіти є одним із пріоритетних у сучасному суспільстві. Адже ті зміни у політичному, соціально-економічному, культурному курсі державної політики привертють особливу увагу та є мотиваційними чинниками навчання східних мов, а саме японської мови.

Аналіз досліджень та публікацій. У ст. 5 Закону України «Про освіту» визначається державна політика у сфері освіти, що формується і реалізується на основі наукових досліджень, міжнародних зобов'язань, вітчизняного та іноземного досвіду з урахуванням прогнозів, статистичних даних та індикаторів розвитку з метою задоволення потреб людини та суспільства. До ключових компетентностей належать: здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; культурна компетентність; інші компетентності, передбачені стандартом освіти. У статті 12 підкреслюється: не можна досягнути поставлених цілей, якщо навчання стає примусовим. Потенціал культурологічних сходовознавчих мовних компетентностей можна розвинути лише за умови успішності у цій сфері, основою якої є *мотивація*. Дослідженням проблем мотивації навчання мовленнєвих компетентностей у процесі навчанні японської мови займалися багато вітчизняних та іноземних мовознавців. Серед них: О. Асадчих і О. Хамрай, Г. Гарднер, Л. Столяренко та ін. [1; 2; 3; 4]. Сучасний педагог іноземної мови має сприяти в оволодінні здобувачами загальної середньої освіти такими вміннями: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми. Тому, щоб уникнути труднощів з виконанням поставлених задач, необхідно розвивати мотиваційні чинники особливо на уроках японської мови. Щоб спланувати та організувати динамічний процес навчання японської мови необхідно створити умови іншомовного спілкування в культурологічній площині, максимально наближеної до природних умов. Постає необхідність обрання таких засобів та прийомів, які спонукатимуть до саморозвитку та самовдосконалення, що є підґрунтям розвитку мовленнєвих компетентностей культурологічного сходовознавчого спрямування. Аналіз результатів наукових пошуків Л. Столяренко

переконує, що у процесі викладання японської мови є певні педагогічні труднощі, пов'язані як із недоліками науково-методичної підготовки викладачів, так і зі сферою професійно-педагогічного спілкування [2]. На думку Г. Гарднера, лише позитивні емоції, які є запорукою успішного оволодіння навчальним матеріалом, може викликати реальний успіх та здобути високий рівень оволодіння компетентностями, затвердженнями освітніми програмами відповідно до Державних стандартів загальної середньої освіти.

Отже, планувати навчальну діяльність учителя має у такий спосіб, щоб набір здобутих компетентностей учнями використовувався практично як знання, вміння та навички для життя у XXI столітті.

Мета статті – зосередити увагу на педагогічному процесі мотивації розвитку у здобувачів освіти іншомовних компетентностей і культурологічної складовій японознавства як галузі сходознавства.

Виклад основного матеріалу. Кількість охочих навчатися японської мови як серед дорослих, так й учнів стрімко зростає. Адже останнім часом позитивна динаміка у міжнародних стосунках між Україною та Японією набуває особливої актуальності. Окрім того, Країна Вранішнього Сонця приваблює стрімким економічним розвитком, вагомим культурним потенціалом та фінансовими можливостями. Потужним стимулом для учнівської аудиторії незмінно залишаються улюблені герої японських мультфільмів аніме, японські комікси манга тощо. Для вчителя японської мови дуже важливо постійно, впродовж усього терміну навчання, підтримувати та розвивати зацікавленість здобувачів освіти до вивчення культурних традицій Японії, мови якої навчаються. Бажання навчатися японської мови поєднується з зануренням у реальі сьогодення, прагненням опанувати мистецтвом каліграфії та ікебани, чайної церемонії та бойового мистецтва і т. ін. Бажання у здобувачів освіти старанно навчатися може закласти вчитель, який сам охоче навчається. Змотивований учитель – змотивований учень. Важливим мотиваційним важелем для викладачів японської мови є спілкування з носіями мови та мовне стажування.

Важливо підкреслити, що також уряд Японії всебічно сприяє популяризації вивчення мови та культури, створюючи культурні центри, де можна навчатися на мовних та мистецьких курсах, отримувати допомогу фахівців. Урядова організація Японська Фондація (The Japan Foundation 国際交流基本) запроваджує різні форми освітньої та культурної діяльності, сприяє розв'язанню проблем навчання та викладання, організовує програми навчання та стажування за кордоном. Про «стандарті вивчення японської мови», створені Японським Фондом (JF 日本語スタンダード або JFスタンダード), що, в принципі, є аналогом європейських стандартів Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Стандарти JF 日本語スタンダード визначають 6 рівнів володіння японською мовою: A1 та A2 (基礎段階の言語使用者) початковий; B1 та B2 (自立した言語使用者) середній; C1 та C2 (熟達した言語使用者) просунутий. Цей курс дає змогу самостійно визначити та оцінити рівень володіння мовою, скласти програми відповідно до мети навчання.

日本語国際センター – Міжнародний Інститут японської мови Японської Фондації (Урава, м. Сайтама префектури Сайтама) щороку запрошує на навчання – тематичне стажування викладачів японської мови. Першочерговим правом на участь у таких програмах надається закладам освіти, у яких здійснюється викладання японської мови.

Поділюся власними враженнями від навчання у Міжнародному центрі японської мови 日本語国際センター.

Навчання сплановано за конкретними темами, які розкривають методіку викладання японської мови з метою підвищення рівня теорії та методології, удосконалення педагогічної майстерності, які допомагають розв'язувати проблеми у процесі власної педагогічної діяль-

ності викладачів японської мови. Головним акцентом стажування є методика викладання японської мови, складання навчальних програм та методичних завдань, посібників. Тому основна частина лекцій та дискусій проводиться в форматі обміну думок та розкриття власного досвіду роботи з методики викладання. Мета стажування – розширення знань та навичок для викладання граматики японської мови за принципом «рівний – рівному» та ефективного вдосконалення власної педагогічної практики.

Одним із принципів навчання «Нової української школи» визначено принцип партнерства, що, на моє переконання, є аналогом «рівний – рівному». Тому багато методичних прийомів, які було запозичено під час мовного стажування в Японії, вдало використовую на власних уроках у Київській гімназії східних мов № 1.

Особливу увагу при вивченні іноземної мови приділяємо формуванню компетенцій читання, говоріння, письма та аудіювання. Типова будова уроків складається з таких етапів: вступ (導入), базові вправи (基本練習), тренувальні вправи на закріплення навчального матеріалу (応用練習).

Підвищення ефективності уроку досягається за умови активного спонукання учнів до самостійного виконання завдань та до правильного висновку. Результат – учням цікаво висловлювати власні припущення, пізнавати зміст нових граматичних конструкцій, дізнатися способи читання та написання нових ієрогліфів тощо.

Успіх кожного учня це потужний важіль для мотивації. Застосовуючи такі форми роботи здобувачі освіти самостійно з успіхом доходять правила, яке з легкістю запам'ятовується. На думку японців (気づきは習得の第一歩) «Усвідомлення – це перший крок до навчання». Компетентностей говоріння набувають різними формами роботи: діалоги (会話), рольові ігри (教室活動), виступи (スピーチ), повідомлення, дискусії (ディスカッション), презентації. Слід підкреслити, що дидактичний матеріал уроків носить культурологічний характер сходознавчого спрямування. Адже вивчати мову без вивчення культури та традицій Японії неможливо. Навіть засвоєння граматичного матеріалу повною мірою не сприятиме формуванню компетентностей говоріння. Уміння висловити власні думки або зрозуміти опонента вимагають бути здатним швидко орієнтуватися в ситуації, орієнтуватися у реаліях буденного життя японців. Дуже корисно та цікаво на кожному уроці інформувати школярів про події в Японії та світі засобами NHK ニュース, де новини можна подати у різних формах: читання, аудіювання, відео. Мотиваційним чинником при навчанні японської мови є використання різноманітних наочних матеріалів, які дають змогу в розширеному форматі ознайомити дітей з культурою та японськими реаліями.

Висновки. Завдяки тому, що культурологічні компетентності формуються та розвиваються на кожному уроці, досягаються головні цілі навчальної програми – сформувати в учнів знання японського менталітету; вивчити норми поведінки та етики етносу; навчити етнонаціональних цінностей, порівнювати факти та події, явища політичного, економічного, культурного життя Японії та України. Наприклад, політичні події в Україні 2013–2014 років, які змінили курс розвитку нашої держави, стали зародком нових лексичних одиниць. Серед них: Євромайдан, революція Гідності, Небесна Сотня. Для того щоб глибше усвідомлювати специфіку української культури, менталітету, причини та наслідки певних подій доцільно було познайомити учнів з новою лексикою з теми «Революція Гідності». Навчальний матеріал добирається у такий спосіб, щоб учні самі визначали власну морально-громадянську позицію та вводили в активну лексику нові фрази, виступи (スピーチ), на яких проведено паралелі діалогу культур правознавчої тематики.

Навчання у Київській гімназії східних мов № 1 предмета «Японська мова» забезпечує здобувачів загальної середньої освіти реалізацію культурологічних сходознавчих мовних

компетентностей, що формує в учнів низку якостей: саморозвитку та успішної самореалізації, ціннісних орієнтацій, громадянську відповідальність задля свідомого спрямування власної діяльності на користь українського суспільства, його інтеграції у світовий та європейський культурно-освітній простір. Результатом активної участі нашої учнівської молоді у науково-дослідницькій діяльності стало рівноправне членство у Київській Малій академії наук.

Література

1. Асадчих О. В., Хамрай О. О. Детермінанти динаміки мотивації вивчення японської мови студентами мовних ВНЗ України. *Science and Education a New Dimension / Pedagogy and Psychology*. 2015. III(28). Issue 55. URL: www.seanewdim.com
2. Веденіна Л. Г. Теорія міжкультурної комунікації і значення слова. *Іноземні мови в школі*. 2000. № 5. С. 40–48.
3. Гарднер Г. *Структура розуму: теорія множественного інтелекту* [Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligence]. Москва: Вільямс, 2007. 512 с.
4. Столяренко Л. Д. *Педагогическая психология : учеб. пособие*. Изд. 5-е, исправл. Ростов-на-Дону : Феникс, 2008. 541 с.
5. Українсько-Японський Центр НТУУ «КПІ». URL: <http://uajc.kpi.ua/uk/pro-nas/pro-nas-in.html>
6. Полат Є. С. Форми та методи використання Інтернет-ресурсів на уроках іноземної мови. *Іноземні мови в школі*. 2001. № 2-3.
7. *The Japan Foundation*. URL: <http://www/jpf.go.jp/sndex/html>